

מחבר: דוד אקסלרוד מאמר מקורי

הרהורים בסיבת אורך גלותינו

פתיחה - דברי עמוס ודברי הרמב"ם

> *ויאמר אמציה אל עמוס חוזה לך ברח לך אל ארץ יהודה ואכול שם לחם ושם תנבא...ויען עמוס לא נביא אנוכי ולא בן נביא אנוכי כי בוקר אנוכי ובולס שקמים (עמוס ז. יב-יד)*

הפוסל במומו פוסל. אמציה, מן הסתם, התפרנס מעיסוק ב"נבואה", לכן הוא מיחס את זה לעמוס. מעניין הוא, שלא רק עמוס מתכחש למונח "נביא" "לא נביא אנוכי" גם המקרא מכנה אותו "חוזה" כנראה להבדיל מכאלה כאמציה שהפכו "נביא" למקצוע. על כל פנים, אנו רואים כאן שטענה זו: "אינכם עוסקים בתורה אלא בשביל כסף"- אינה חידוש של ימינו אלא טיעון עתיק, שלפחות אז היה שקרי למזלנו, מבחינת כופר זו ראיה בסיסית המוכיחה שאין הבדל בין בדיות לבו לתורת ישראל. לו עמוס החוזה אכן היה נוטל מהציבור, כיצד היה עליו לענות כדי שויכוח אמיתי לא יראה כריב בעלי מקצוע, המתחרים על שטחי מרעה?

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פ' ג ה' י

> *"כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה במלאכה ויתפרנס מן הצדקה הרי זה*
>
> *חלל את השם*
>
> *ובזה את התורה*
>
> *וכבה מאור הדת*
>
> *וגורם רעה לעצמו ונוטל חייו מן העולם הבא.*
>
> *לפי שאסור ליהנות מדברי תורה בעולם הזה. ועוד צוו ואמרו אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהן. ועוד צוו ואמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עוון. וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות."*

אבות פ" ד מ"ז כותב רמב"ם:

> *"כבר חשבתי שלא לדבר בצוואה זו מפני שהיא ברורה, וגם מפני שאני יודע שדברי בה לא ימצאו חן בעיני רוב גדולי התורה ואולי אף כולם אבל אומר ולא אשים לב ומבלי לחוש למי שקדם ולא לנמצאים. דע שזה אמר, אל תעשה את התורה קרדום לחפור בה, כלומר אל תחשבנה כלי לפרנסה, ופירש ואמר שכל הנהנה בעולם הזה בכבוד תורה הרי זה הכרית את נפשו מחיי העולם הבא, והתעוורו בני אדם בלשון הזה הברור והשליכו אחרי גום, וניתלו בפשוטים שאינם מבינים אותם ...ועשו שררות התורתיות חוקי מוכסים ...וכל זה טעות שאין לו יסוד בתורה ולא רגלים להשען עליהם כלל."*

לאור האמור בחרתי בשני חיבורים- תשב"ץ וכסף מישנה, בתור ראשונים שניסו לנמק "חוקי מוכסים". אחרי שדורות השתמשו בהם בפועל בלא נימוק מסודר ובתור כאלה שניסו להשעין היתרם על מקורות בתלמוד ולא רק על פרשנים שקדמו להם. אנסה להראות שחיבורים אלה הם:

א. מבחינת "כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה- שומעין לו, ואם לאו - אין שומעין לו"

(יבמות עז ע' א , צח ע' א , קידושין ע ע' ב , בכורות לח ע' ב)

ב. ההבחנה בין החובה לתרום, הרשות לקבל, והזכות לתבוע או לבקש מטושטש בהם .

ג. נישענים על פרשנות פרטים, ולא כללים.

ד. גם פרטים אלה מקבלים את משמעותם הרצויה אחרי פרשנות בלבד.

ה. הפרשנות הזו היא אפשרית לכל היותר, לעיתים אף בלתי אפשרית, אך לעולם לא הכרחית.

ו. אנסה להצביע על חלק מההשלכות האפשריות של ההיתר (ההשלכות)

- ניסיונות הרשב"ץ לסתור את הרמב"ם
- כסף משנה
- סיכום ההתרים
- הטיון החסר - חילול ה'
- ההשלכות